

**Slak haalt
uit abeel
spijkerschrift
naar boven**

Abelenstammen hebben op het eerste gezicht niets bijzonders. De slakken zuigen de stammen in Louis Le Roy's tuin echter zorgvuldig schoon en bij de abelen komen dan prachtige spijkerschriftmotiveen naar boven, op een ondergrond van glanzend zilver.

PROEFTUIN VOOR EEN BETER NEDERLAND

Van onze verslaggever
MIEKE DE HAAS

ORANJEWOUD, 30 mei — Louis Le Roy, een 46-jarige (echt Nederlandse — alleen zijn komaf is Frans), tekenleraar uit Oranjewoud onder Heerenveen in Friesland, heeft toch enkele jaren moeten praten als Brugman voordat men in de gaten kreeg dat de man geen fantast was, maar integendeel de zinnigste dingen zie in deze tijd van — noem maar op — milieureiniging, verwijdering tussen mens en natuur, verstoring van het evenwicht in de natuur, maar gezegd kunnen worden.

Louis Le Roy was al die tijd aan het bewerken — en in zijn achtertuin aan het bewijzen — dat het nu maar het beste was om de natuur te rehabiliteren en weer haar eigen gang te laten gaan op die plekken waar de mens toch niets bijzonders met de bodem van plan was. Gezonder voor de natuur en gezonder voor ons. Louis Le Roy's achtertuin bijvoorbeeld, en uw en mijn achtertuin, de plantsoenen, de bermen, de braakliggende terreinen, de groenstroken en de niet intensief bebouwde landerijen.

Om te beginnen Le Roy's eigen achtertuin. Een beschreven tapijt grond rond een boerenknechtswoning ergens in dat sappige Friese land dat op het ogenblik zwelt van de boterbloemen en de zuring. Le Roy staat met zijn handen in zijn zakken ons rustig midden op de weg op te wachten.

"Kijk eerst maar even rustig naar al die pracht hier", zegt hij, geheel voorbereid op het onvermijdelijke enthousiasme van de bezoekers over zijn klein stukje weelderige vegetatie. "doe maar rustig aan, neem er de tijd voor, dat is goed voor jullie, voor jullie uit de Randstad. Dit is een paradijsje en tegelijkertijd het minst gecompliceerde landschapje dat een mens zich voor kan stellen. Hier mag de natuur nou eens helemaal haar gang gaan. Ik sta er bij en ik kijk er naar. Het enige is: ik ben begonnen met alles erin te zetten, de rest ging vanzelf. Hier kijk eens even, die blauwe veronica, deze klaprozen, prachtige combinatie, groeit zomaar. Hier dat lievevrouwebedstro, is nergens meer te vinden, ik heb bedden vol — je zou er zo op willen gaan liggen. breeduit is het gemeenste onkruid dat er is, zeggen de mensen, overwoekert alles. Nou hier, kijk eens, mosterdzaad — prachtige dobbelsteensachtige bloemetjes, hier pak eens aan, mosterdzaad groeit hier overal onder een dekentje van lievevrouwebedstro. Als dat spul is uitgebloeid komt het mosterdzaadje met zijn bloemen op de lippen, heeft zich al die tijd kipleker gevoeld onder dat dekentje, geen sprake van haat en nijd. Hier kijk hoe vinden jullie de stammen van die vlier. Zijn het niet net zilveren glanzende alen midden in het groen. Ooit zulke stammen gezien? Nee hé. En hoe komt dat: er zijn geen slakken meer.

Zie je die slakken op die stammen zitten? Ze houden voor mij die bomen zo mooi, ze zuigen langzaam maar zeker alle groene aanslag weg. Zouden ze voor iedereen doen, als ze er nog geweest waren. Maar de mensen zelden dat slakken zeer schadelijk waren en ze gingen ze met schoppen, harken te pletter slaan. Met zulke spuitbussen, waar half Heerenveen van plat ging van narisheid, hebben ze slakke voor slakke de nek omgedraaid. Ik heb ze hier bij honderden, laat ze rustig zitten, ze doen geen kwaad. Voel die stammen eens, zo zacht als een zijde. Wel eens abelenstammen gezien? Groenig bruin met donkere vlekjes. Nou hier zie je echte abelenstammen, met echte vlekjes. Het lijkt toch zeker net spijkerschrift op zilveren perkament. Er zijn hier kunstenaars geweest, tekenaars die waren niet van die stammen weg te slaan. Ze stonden maar en ze keken maar. Hier, neem wat blaadjes van lievevrouwebedstro, goed in je warme hand houden, een paar minuten, dan mag je ruiken. Nou, lekker of niet, Cumamine, zit ook in de wijnen."

"Hoe vinden jullie het hier, lekker hé. Gratis van de natuur. Kerngezonde grond. Toen ik begon heb ik goed gekeken welke planten elkaar niet zouden bijten en heb ik ervoor gezorgd dat de juiste planten zo'n beetje op de juiste plaats terecht kwamen. Nu is het allemaal voor elkaar. Ik schoffel niet, ik hark niet, wat te veel is vernietigt zichzelf, ik laat de afgevalen blaren liggen — prachtige mest die langzaam vergaat. Ik ben een lule vent en dat komt goed uit. Ik kan nu lekker opteroid op die stenen tafel daar gaan liggen en maar kijken en maar genieten. De buren zelden inder tijd tegen me dat ik gek was, dat het een jumboel zou worden. Dat ik de stekken moest opbinden en dat ik de afval moest optaaten. Ik zet, laat me nou maar, over zes jaar kan ik in deze tuin met mijn handen over elkaar gaan zitten en dan moeten jullie nog steeds voort met jullie knetterende en razende machines. In mijn tuin mogen bloemen en dieren doen wat ze willen. En het mooie is dat niemand buiten zijn boekje gaat. Alles houdt elkaar in evenwicht."

Grasland

Toen het er naar uitzag dat de tuin een succes zou worden zei Le Roy tegen zijn vrouw dat hij het wel eens zou willen proberen met een stuk grasland van een of twee hectares. Dat werd gekocht enkele jaren geleden. Weggetje links, weggetje rechts, onder prikkelraad door bukken en daar is Le Roy's tweede proeftuin van hoe het was en hoe het weer zou moeten zijn. Een gedeelte bos, een gedeelte nieuwe bomenaanplant en een gedeelte volkomen vrijgroeitend grasland. We lopen met hoge stappen door het verende grasland, kampen de sprietlen met onze schoenen en ruiken de bitterzoete geur van de boterbloemen. Dit is Land. Dit golft en bobbelt en glanst in de zon. Dit heeft kleuren en het ruikt... Ik regelde niets. Het eerste jaar stond het gras zo hoog — hij wijst iets van twee meter — het tweede jaar zo — iets van een meter en het derde jaar had het zichzelf alweer in de hand". Gras vernietigt zichzelf. Het valt om van

zwaarte en blijft liggen. De nieuwe sprietlen komen nauwelijks meer door die laag heen en andere planten nemen het voordeel van de mestlaag graag over. Prachtige dovenetels, brandnetels, klaver en verblijes in enorme pollen. Alles op een verende onderlaag van wegterend gras. "De mensen gaan de natuur te lijf met schoppen en schoffels en razende machines, gasmaskers en spultkanonnen (ik hoor wel eens het woord natuurbescherming en dan moet ik zo lachen) en het resultaat is strakke groene leppen van een vegetatie die gecultiveerd is en er dus eigenlijk helemaal niet zou moeten zijn: gras. Dan zeg ik: knap hoor. Geweldig. Mens moet je wezen om zo iets moois van de natuur te maken. Ik weet het wel. Het brengt maximaal geld op. Alles hier in Nederland brengt maximaal geld op."

Wanhooop

"Dat arme Nederland. We buiten onze grond uit, op enkele stukjes na die we in onze wanhooop natuur noemen. We maken ons land tot vlakke grasmaten, de rest peppen we op met procentages kunstmest die niet normaal meer zijn. Als je weet dat 74 kilo stikstof toegestaan is per hectare en de Nederlandse boer gemiddeld al op 275 kilo per hectare zit, dan hoef je niet te vragen. Waar moet dat heen. De Heidematechappij komt zo'n land omscheppen en het begint weer van voren af aan, totdat het absoluut dood is. We maken strakke steden en de architecten verzinners er wat recreatie bij om de mens de illusie te geven dat hij niet helemaal in de steenwoestijn zit. Dat zijn dan strakke groene strookjes en vlekjes en hier nog een zakdoekje en daar nog een streepje. Vier tulpen en drie berkeboompjes en het moet maar weer mooi zijn. Dat gras is de fout van de landbouw, waarom moeten wij die fouten binnen onze steden halen. Wat hebben we daar met de landbouw te maken?"

"We moeten proberen de stad als een nieuwe gemeenschap te zien. De stad helemaal accepteren en niet zeggen: waren die strakke steden er maar niet. Huisblokken zijn warmteblokken, waarnaast een heel aparte vegetatie kan opbloeden. Laat die dan ook opbloeden. Niet treuren over voorbije dingen. Geen kleine natuurbeschermingsgebiedjes waar dagdromers met liefde voor planten kunnen gaan mediteren en droevis zijn. Nee, haal de natuur daar waar ze wesen kan en laat je niet afschepen met de dwang van bevenaf — laten we zeggen van de door geld en nut geleide macro-economie. Tegen een achtergrond van strakke huizen boort een weelderige natuur. Het is er, het zit in de grond, waarop zou je het er niet uithalen."

"Gras is fantastieus en het kost enorm veel geld, al die mannen met machines en sproei-installaties. Gras doet niets, is nauwelijks luchtzuiverend. Gordels van dynamische natuur om onze steden zouden daar de lucht voor een goed deel kunnen zuiveren."

De industrie is een grote verontreiniger en de landbouw zo mogelijk nog groter. Maar wij mogen niet zeggen: landbouw en industrie houden jullie eens op, als we niet zelf alle mogelijkheden benutten die die verontreiniging procentueel kunnen drukken. Hoeveel grond aan tuinen, plantsoenen en zomaar land ligt er niet braak om prachtige gezonde natuur te kunnen worden.

De boeren kunnen ook meehelpen om Nederland gezonder te maken. Nu haaien ze het uiterste uit ieder stukje grond. Als ze iets méér grond kregen dan konden ze gedeelten om bebouwen om telkens gedeelten op adem te kunnen laten komen. Die mogelijkheid is er nu Mansholt het plan van de marginale gronden heeft ingediend. Waarom moeten die gronden opgaan aan zogenaamde recreatieterrinen. Terrinen die dan door de grote economie moeten worden volgebouwd met voorgefabriceerde recreatiemogelijkheden voor de mens. Mag de mens dan helemaal niets zelf meer. Moet hij zich alles uit handen laten nemen. Hij kan het best nog, zoals heel vroeger ik heb eens huis zelf gebouwd, het ging — niks nodig met macro-economische bouwtekeningen en weet ik wat al niet. Iedereen stond ras te kijken. Mijn bouwtekeningje van drie bij drie decimeter kreeg van de gemeente Heerenveen het stempel "Archief" — het gaat in het archief, moet je nagaan."

Datzelfde Heerenveen heeft overigens goed geleerd naar Louis Le Roy. "Uitstekend", zei de gemeente. "En dan maar eens je gang op de President Kennedylaan". Le Roy kreeg een strook grond van een kilometer lengte en ruim dertig meter breedte. Zomaar, zonder dat hij tekeningen voor de aanleg had. Na enkele jaren later, ligt er tussen de twee rijbanes van de President Kennedylaan een klein tuin-erfje. Heuveltjes, omdooringbare struikgewaasjes, bloembedden, plotselinge afrondingen, bomen, kronkelpaden, picknickplaats en een kamperfoeliebarrière tegen de stinkende uitlaatgassen aan weerszijden.

Alle daagsheid

Dat was nou, wat Le Roy bedoelde. Laat het spul maar groeien zoals het wil, het houdt zichzelf wel in. Het is er heerlijk, eerlijk waar. Andere steden beginnen ook belangstelling te krijgen. Ze hebben Le Roy al eens uitgenodigd om zijn leer te verkondigen. In zijn tuin in Oranjewoud komen met de dag meer architecten, schiedkundigen, biologen en schrijvers kijken naar de verloren gegane alledaagsheid van weleer.

"Ik heb al die boeken gelezen over de sombere toekomst van de natuur op deze wereld. Dieren sterven uit, planten bestaan niet meer. Maar niemand komt kennelijk op het idee om de oplossing — één van de oplossingen moet ik zeggen — zo dicht bij huis te zoeken. We kunnen er iets aan doen. Ons gewoon iets minder inspannen en de natuur iets meer zelf laten doen. Ja, misschien moet je er lui voor zijn, zoals ik."

VREEMDE WOORDEN Tekeningen: Michael van Beek
Tekst: Daan Zonderland

V

voeting

EEN BEEN ALLEEN

Niemand heeft graag een ontmoeting
Met een ketenpoot (of voeting).
En toch zijn ze lief van aard,
Schoon verschrikkelijk behaard.
En, hoewel van huis uit dapper,
Zijn ze doodsbang voor een kapper.

voeding volgens Van Dale: de voet van een dier, waaraan een deel van een draagmuur, pijler, waaiertuig enz. is bevestigd.

Louis Le Roy in zijn geordende wildernis.

Foto's: DANIEL KONING